

ข่าวสารด้านการเกษตรสหภาพยุโรป

สถานการณ์ | กฎระเบียบ | แนวโน้มในตลาดอาหารและสินค้าเกษตรยุโรป

ยุทธศาสตร์การจัดการพลาสติกของยุโรป (European Strategy for Plastics)

ช่วง 50 ปีที่ผ่านมา พลาสติกเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเราเป็นอย่างมาก โดยในปี 2558 การผลิตพลาสติกทั่วโลกมีจำนวน 322 ล้านตัน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ในอีก 20 ปีข้างหน้า แต่ทว่าพลาสติกส่วนใหญ่กลับถูกนำมาใช้ประโยชน์เพียงครั้งเดียว เช่น ถุงพลาสติก แก้วน้ำ ขวด หลอด มีด และส้อมพลาสติก เป็นต้น ซึ่งขยะเหล่านี้จะต้องใช้เวลาเนิ่นนานนับหลายร้อยปีกว่าจะย่อยสลายได้

ทุก ๆ ปี ปริมาณขยะพลาสติกทั่วโลกมีมากกว่า 300 ล้านตัน ซึ่งบางส่วนได้แตกสลายกลายเป็นพลาสติกเศษเล็กเศษน้อย หรือเรียกว่าไมโครพลาสติก (microplastic) ที่สามารถปลิวไปตามอากาศ ในขณะเดียวกัน ขยะพลาสติกราว 5 - 13 ล้านตัน ถูกทิ้งลงสู่ท้องทะเล หรือคิดเป็นร้อยละ 80 ของขยะในทะเลทั้งหมด อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อมนุษย์ สัตว์ และระบบนิเวศเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการรับสิ่งแปลกปลอมเข้าสู่ร่างกายด้วยการหายใจ การรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำที่ปนเปื้อน การกินขยะพลาสติกของนกและปลาในทะเล รวมทั้งการสะสมของไมโครพลาสติกในดินหรือแหล่งน้ำ

ข้อมูลจากสมาคมผู้ผลิตพลาสติกยุโรประบุว่า ชาวยุโรปทิ้งขยะพลาสติกประมาณ 26 ล้านตัน/ปี โดยมีขยะพลาสติกไม่ถึงร้อยละ 30 ที่ถูกส่งออกไปยังประเทศที่มีมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมต่ำกว่ายุโรป เพื่อทำการรีไซเคิล ส่วนขยะที่เหลือจะถูกกำจัดด้วยวิธีการฝังกลบหรือเผาในเตา นอกจากนี้ กระบวนการผลิตและทำลายพลาสติกได้ปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์มากถึง 400 ล้านตัน/ปี ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน

ในขณะที่ความต้องการใช้พลาสติกรีไซเคิลในยุโรป มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 6 เมื่อเทียบกับความต้องการใช้พลาสติกทั้งหมด อีกทั้งผู้ประกอบการเผชิญกับความไม่แน่นอนด้านการตลาดและราคา ทำให้การลงทุนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการรีไซเคิลพลาสติกไม่คุ้มค่า

แนวทางการผลิต ใช้ และกำจัดพลาสติกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและสุขภาพมนุษย์ รวมทั้งสร้างความสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจจากการไม่ได้นำกลับมาใช้ใหม่ หนทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในระยะยาว คือ ต้องลดขยะพลาสติก โดยนำมารีไซเคิลและใช้ซ้ำเพิ่มขึ้น

คณะกรรมการยุโรปนำเสนอยุทธศาสตร์การจัดการพลาสติกของยุโรป เพื่อลดขยะพลาสติกทั้งบนบก ตามแหล่งน้ำ และในท้องทะเล รวมทั้งเพื่อสร้างโอกาสด้านการพัฒนานวัตกรรม พัฒนาความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มการจ้างงานในยุโรป กลยุทธ์ดังกล่าวยังช่วยให้สหภาพยุโรปก้าวขึ้นมาเป็นแนวหน้าของโลกในการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก เปลี่ยนไปสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มีคาร์บอนต่ำ รวมทั้งทำให้ประชากร ยุโรปมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด และปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

ยุทธศาสตร์การจัดการพลาสติกของยุโรป

เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561 คณะกรรมาธิการยุโรปได้เสนอ “ยุทธศาสตร์การจัดการพลาสติกของยุโรป (A European Strategy for Plastic)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมจากมลภาวะพลาสติก สนับสนุนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและนวัตกรรม เปลี่ยนความท้าทายให้เป็นโอกาสทางธุรกิจผ่านการปรับเปลี่ยนการออกแบบ การผลิต การใช้ และการนำพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ รวมทั้งการเสริมสร้างโอกาสการลงทุนใหม่ ๆ และเพิ่มการจ้างงานในยุโรป

คณะกรรมาธิการยุโรปกำหนดเป้าหมายที่สำคัญ คือ บรรจุภัณฑ์พลาสติกทั้งหมดในตลาดสหภาพยุโรปจะต้องสามารถใช้ซ้ำ หรือนำไปรีไซเคิลได้ รวมทั้งทำการรีไซเคิลขยะพลาสติกในยุโรปไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี 2573 นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ลดการใช้พลาสติกแบบครั้งเดียว (single-use plastics) และจำกัดการใช้ไมโครพลาสติกแบบเจตนาอีกด้วย

แผนการดำเนินงานของสหภาพยุโรปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ มีดังนี้

(1) การทำธุรกิจรีไซเคิลให้มีกำไร

พัฒนากระบวนการด้านบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มการใช้พลาสติกรีไซเคิลในตลาด รวมทั้งจัดตั้งศูนย์รีไซเคิลที่มีระบบและมาตรฐานที่ดีสำหรับการจัดเก็บและคัดแยกขยะพลาสติกที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น เพื่อให้อุตสาหกรรมพลาสติกยุโรปมีความสามารถในการแข่งขันที่ดีขึ้น

(2) ลดขยะพลาสติก

จัดทำกฎระเบียบด้านการจัดการการใช้พลาสติกแบบครั้งเดียว (single-use plastic) กำหนดมาตรการเพื่อลดการใช้อุปกรณ์การประมงแบบใช้แล้วทิ้ง รมรณรงค์ลดขยะพลาสติกในประเทศสมาชิกฯ จำกัดการใช้ไมโครพลาสติกในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ กำหนดแนวทางการติดตามพลาสติกที่สลายตัวได้ทางชีวภาพ (compostable plastics) และพลาสติกชีวภาพย่อยสลายได้ (biodegradable plastics) รวมทั้งนำเสนอแนวทางการจัดการขยะพลาสติกแต่ละประเภทอย่างถูกวิธีแก่ผู้บริโภค

(3) ยับยั้งการทิ้งขยะลงทะเล

จัดทำกฎระเบียบด้านศูนย์กำจัดของเสียที่ท่าเรือ (Port Reception Facilities Directive) โดยมุ่งเน้นการจัดการปัญหาขยะในท้องทะเล พัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ท่าเรือ และกำหนดให้ขยะบนเรือหรือขยะจากการทำประมง เช่น อุปกรณ์จับปลาที่ไม่ใช้แล้ว เป็นต้น ต้องถูกนำขึ้นฝั่ง และมีการจัดการอย่างเหมาะสม

(4) สนับสนุนการลงทุนและนวัตกรรม

ให้คำแนะนำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิกฯ และภาคธุรกิจในยุโรปในการลดขยะพลาสติก ณ แหล่งผลิต สนับสนุนการพัฒนา ด้านนวัตกรรมผ่านการให้เงินทุน 100 ล้านยูโร เพื่อพัฒนาวัสดุพลาสติกอัจฉริยะที่มาจากคาร์บอนรีไซเคิล การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการรีไซเคิล รวมถึงพัฒนาการติดตาม กำจัดสารอันตราย และสิ่งปนเปื้อนออกจากพลาสติกรีไซเคิล

(5) กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั่วโลก

สหภาพยุโรปจะให้ความร่วมมือกับพันธมิตรต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษจากพลาสติก ส่งเสริมการนำแนวทางปฏิบัติที่ดีไปใช้ สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมพลาสติกหมุนเวียน การลงทุนในเทคโนโลยีที่ทันสมัย และผลักดันให้มีมาตรฐานระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ข้างต้นจะนำอุตสาหกรรมพลาสติกของยุโรปไปสู่ทิศทางที่ชาญฉลาด มุ่งเน้นนวัตกรรม และความยั่งยืนผ่านการออกแบบ (designed) และการผลิต (produced) ที่คำนึงถึงการนำมาใช้ซ้ำ (reuse) การซ่อมแซม (repair) และรีไซเคิล (recycle) ซึ่งเป็นแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจ และเพิ่มการจ้างงานในยุโรป

การส่งเสริมการใช้พลาสติกรีไซเคิลจะช่วยให้สหภาพยุโรปสามารถลดการพึ่งพาการนำเข้าเชื้อเพลิงฟอสซิล และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นไปตามพันธสัญญาของสหภาพยุโรปที่ต้องการก้าวไปสู่สังคมที่มีคาร์บอนต่ำและเศรษฐกิจหมุนเวียน (low-carbon and circular economy) รวมทั้งยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2030 Sustainable Development Goals) และความตกลงปารีส (Paris Agreement) ว่าด้วยการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

อุตสาหกรรมอาหารกับการลดขยะพลาสติก

ข้อมูลสถิติปี 2558 พบว่าขยะพลาสติกในยุโรปร้อยละ 60 มาจากบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ฟิล์มห่อหุ้มอาหาร กล่อง ถัง ขวดหรือขวดน้ำพลาสติก เป็นต้น โดยส่วนใหญ่มีการใช้เพียงครั้งเดียว ยุทธศาสตร์การจัดการพลาสติกของสหภาพยุโรปจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้ประกอบการอาหาร-เครื่องดื่มในยุโรปกระตือรือร้นในการปรับตัว เริ่มตั้งแต่การออกแบบบรรจุภัณฑ์โดยใช้พลาสติกจากการรีไซเคิลมากยิ่งขึ้น พลาสติกที่ใช้ซ้ำ หรือพลาสติกที่สามารถนำไปรีไซเคิลได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ โรงงานผลิตพลาสติกจำเป็นต้องปรับปรุงเทคโนโลยีและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของการใช้พลาสติกที่เปลี่ยนไป อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการในประเทศที่สามจำเป็นต้องเตรียมพร้อมเช่นกัน เนื่องจากสหภาพยุโรปกำหนดให้บรรจุภัณฑ์พลาสติกต้องสามารถใช้ซ้ำหรือนำกลับมารีไซเคิลได้ มีผลครอบคลุมถึงสินค้าที่นำเข้าจากประเทศที่สามที่วางจำหน่ายในตลาดสหภาพยุโรป โดยกฎระเบียบดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2573 เป็นต้นไป

นโยบายลดขยะพลาสติกและสนับสนุนการใช้พลาสติกหมุนเวียนของสหภาพยุโรปถือเป็นโอกาสทางธุรกิจในการเปลี่ยนไปสู่ทิศทางการค้าแบบยั่งยืน ช่วยประหยัดต้นทุน และเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของบริษัทในการปกป้องสิ่งแวดล้อม เช่น

- ร้านค้าขายปลีกในยุโรปหลายประเทศ เช่น เดนมาร์ก ฟินแลนด์ และไอร์แลนด์ เป็นต้น ปรารถนาให้ผู้บริโภคหันมาใช้ถุงผ้าหรือถุงกระดาษแทนถุงพลาสติก ส่งผลให้อัตราการใช้ถุงพลาสติกต่อคนลดลงอย่างมาก
- ซูเปอร์มาร์เก็ต M&S ในสหราชอาณาจักร ประกาศเปลี่ยนแบบบรรจุภัณฑ์อาหารในร้านมากกว่า 140 รายการ เพื่อให้มีขนาดเล็กลงด้วยการลดอากาศในถุง โดยน้ำหนักอาหารยังคงเท่าเดิม ซึ่งจะช่วยลดการใช้พลาสติกได้มากถึง 75 ตัน/ปี
- บริษัท Danone ผู้ผลิตน้ำดื่มเอเวียน (Evian) ในประเทศฝรั่งเศสตั้งเป้าหมายว่าจะใช้ขวดที่ผลิตจากพลาสติกรีไซเคิลทั้งหมดภายในปี 2568

ประเทศไทยกับขยะพลาสติก

ไทยติดอันดับที่ 6 ของประเทศที่ปล่อยขยะลงสู่ทะเลมากที่สุดในโลก โดยขยะส่วนใหญ่มาจากแหล่งท่องเที่ยว (เช่น ขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้ว โฟม) และขยะจากการทำประมง (เช่น อวน เชือก) ซึ่งยังไม่รวมขยะอื่น ๆ ที่พบในทะเล (เช่น ถัง พลาสติก ฝาน้ำ ฯลฯ) ในปี 2559 มีขยะไหลสู่ทะเลไทยราว 2.83 ล้านตัน โดยร้อยละ 12 เป็นขยะพลาสติก ปัญหาขยะพลาสติกในประเทศไทยเกิดจากการขาดการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ ประชาชนใช้พลาสติกอย่างฟุ่มเฟือย โดยขาดความตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมา ขาดแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ และขาดนวัตกรรมที่จะนำไปสู่การลดขยะพลาสติก

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ อุตสาหกรรม ร้านค้า และผู้บริโภค โดยตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนในการลดขยะ สนับสนุนการนำพลาสติกหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่หรือนำไปรีไซเคิลเพิ่มขึ้น ปรับปรุงการออกแบบเพื่อใช้บรรจุภัณฑ์ให้น้อยที่สุด ลดการใช้พลาสติกและเปลี่ยนมาใช้วัสดุธรรมชาติที่ย่อยสลายได้ง่ายแทน เช่น เส้นใยธรรมชาติที่ผลิตจากกล้วย ป่าน ปอ กาบกล้วย ฯลฯ ที่สำคัญ ต้องปลูกฝังจิตสำนึกในการลดและเลิกใช้พลาสติก รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างถูกวิธีแก่ประชาชน